

Aleg. 84.

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie powiększenia kredytu na biuro melioracyjne przy Wydziale krajowym.

Wysoki Sejmie!

Uznając wielką doniosłość melioracyi gruntowych, tak pierwszo- jak i drugorzędnych dla gospodarstwa narodowego — Wysoki Sejm jeszcze w roku 1878, powziął postanowienia, mocą których przy Wydziale krajowym utworzonym zostało biuro melioracyjne krajowe na tej słusznej zasadzie, że władza ma obowiązek w rzeczach publiczne dobro — wzmożenie się produkcji — mających na celu, przychodzić z pomocą.

Jak było do przewidzenia, że roboty melioracyjne, tak pierwszo- jak i drugorzędne, w pierwszych latach założenia biura, nieznaczne, w następnych, w miarę przekonywania się ludności o błogich skutkach melioracyi — wzmacniać się będą, tak się też stało; — jak również naturalne przypuszczenie, że melioracye lokalne prędzej wejdą w życie, jak melioracye pierwszorzędne — sprawdziło się w zupełności, bo kiedy w roku 1879 przeprowadzono zdjęcia niwelacyjne na przestrzeni 1467 morgów, wypracowano szczegółowe projekta dla 815 morgów, a wykonano faktycznie roboty na 277 morgach, — to w roku 1882 do 30-go Czerwca 1883 dokąd sprawozdanie Wydziału krajowego sięga, przeprowadzono zdjęcia niwelacyjne na przestrzeni $24.685\frac{3}{4}$ morgów, wypracowano projekta szczegółowe dla $24.128\frac{2}{3}$ morgów, a wykonano roboty lub też takowe się kontynuuje na 15.982 morgach.

Tak Wysoki Sejm w swoich odnośnych uchwałach, jak też i komisya gospodarstwa krajowego wskazywała na większą ważność dla gospodarstwa narodowego melioracyi pierwszorzędnych nad lokalnemi, czego najlepszy wyraz daje uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 27. Września 1882, mocą której upoważnionym został Wydział krajowy do udzielania spółkom wodnym, zawiązującym się w celu regulacyi wód niespławnych lub melioracyi lokalnych na obszarze wynoszącym najmniej 200 hektarów, bezpłatnej pomocy technicznej biura melioracyjnego, dla przeprowadzenia zdjęć niwelacyjnych, oraz sporządzenia planów i kosztorysów, i z zadowoleniem przyznać należy, że biuro melioracyjne działało w tym kierunku, bo kiedy w roku 1879, w którym

żadnych jeszcze prac w kierunku melioracji pierwszorzędnych z powodu braku zgłoszeń nie wykonano — dla melioracji lokalnych drugorzędnych przeprowadzono zdjęcia niwelacyjne dla 1467 morgów, to w roku 1880 już, wykonano takie prace tylko dla obszaru 640 morgów, a to dla tego, że dla melioracji pierwszorzędnych przeprowadzono pracę w zupełności dla obszaru 2.600 morgów.

Stosunek ten robót dla melioracji lokalnych do melioracji pierwszorzędnych jest ciągle zachowanym i tak w roku 1881 do 1. lipca 1882 wykonano robót dla melioracji lokalnych a mianowicie zdjęć niwelacyjnych dla 1.986 morgów, wypracowano projektów dla 1.536 morgów, a wykonano robotę na 640 morgach, a dla melioracji pierwszorzędnych w tym samym czasie przeprowadzono zdjęć niwelacyjnych dla 5.000 morgów, wypracowano projekta dla 15.000 morgów i rozpoczęto robotę na 15.000 morgach.

Już w roku zeszłym komisya kultury krajowej zauważyła że: „fundusze na utrzymanie biura melioracyjnego udzielone były przez Wysoki Sejm w roku 1878 w szczupłe zakreslonych granicach — niejako na próbę — czy nowa instytucja ta się rozwinie i znajdzie szersze zastosowanie, — gdy działalność jej okazała się w przeciągu lat paru nad wszelkie spodziewanie skuteczną i rozmiary jej z każdym dniem wzrastają, nie mógłby już teraz Wydział krajowy wystarczyć pierwotnym funduszem.“ — Jednakowoż kwota 600 złr., którą na wniosek tej komisji dnia 27. Września 1882 Wysoki Sejm na ten cel uchwalił, okazuje się za małą, raz dla tego, że roboty melioracyjne tak w celach pierwszorzędnych melioracji jak i drugorzędnych, niesłychanie się wzmogły, drugi raz i dla następujących powodów:

W robotach melioracyjnych oprócz wykształcenia teoretycznego, praktyka, wprawa — doświadczenie, ważną odgrywają rolę, — należy więc starać się o to, by ludzi teoretycznie wykształconych, którzy temu działowi prac technicznych poświęcić się mają, stale utrzymać, co znowu tylko tym sposobem da się osiągnąć, jeżeli się im zapewni stałe, odpowiednie ich pracy i zdolnościom wynagrodzenie. — Komisya kultury krajowej w sprawozdaniu swoim z roku 1882 podniosła też także sprawę uregulowania wymiaru wynagrodzenia funkcyjaryuszów biura melioracyjnego uznając: „że lepiej jest przeznaczyć inżynierom stałe wynagrodzenie, odpowiednie ich zdolnościom i zasługom, i lepiej podwyższyć im pensye do wysokości obecnych dochodów ubocznych, a natomiast należytości od stron za plany przelewać wprost do funduszu krajowego.

Otóż zgodnie z tem zapatrywaniem i zdaniem Wydziału krajowego, komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że dotychczasowe płace funkcyjaryuszów krajowego biura melioracyjnego a osobiście inżynierów eksponowanych, są za niskie, że nie mając dostatecznego utrzymania, urzędnicy ci, nie mają dosyć powodów do trzymania się stale tych posad, — uważa więc żądane przez Wydział krajowy podwyższenie kredytu na biuro melioracyjne w skazanym kierunku za zupełnie usprawiedliwione.

Pocieszający objaw, jaki widzimy w sprawozdaniu Wydziału krajowego, że z roku na rok mnożą się zgłoszenia o pomoc techniczną, tak ze strony pojedynczych właścicieli — jak spółek i gmin wiejskich, i że wykonanie robót melioracyjnych co raz szersze przybiera rozmiary — jest dowodem, że z jednej strony zrozumienie doniosłości i pożyteczności robót melioracyjnych staje się coraz powszechniejszem, z drugiej strony daje niezaprzeczony dowód zaufania dla organów krajowego biura melioracyjnego, których dokładność robót wykonanych niewątpliwie stwierdzoną została; i tak dla melioracji pierwszorzędnych w r. 1879 miało biuro melioracyjne jedno tylko zgłoszenie, mianowicie Rady pow. w Dąbrowie w celu odprowadzenia wód dzikich do Wisły z obszaru 15.000 morgów — w roku 1880 znowu tylko jedno zgłoszenie, mianowicie spółka wodna dla regulacji Żabnicy w pow. Tarnowskim — w roku 1881 wpłynęło tylko dwa zgłoszenia, mianowicie: a) od Komitetu dla regulacji Wisłoka w powiecie Sanockim—Brzozowskim i Krośnieńskim i b) Spółki wodnej w pow. Mieleckim dla odprowadzenia dzikich wód między Wisłoką a drogą krajową Dębica-Nadbrzezie kanałem do Wisły.—W r. 1882 widzimy takich zgłoszeń już cztery miano-

wicie: 1. Gmina Grzybowice wielkie w pow. Lwowskim. 2. Gminy nad rzeką Lubaczówką położone w pow. Jarosławskim i Cieszanowskim. 3 Gmina Łęg w powiecie Tarnowskim. 4. Gminy i obszary dworskie w pow. Jarosławskim przy ujściu rzeki Wiszni do Sanu, — w roku zaś 1882/3 mamy już do czynienia z jedenastoma takimi zgłoszeniami a mianowicie:

1. Komitet Tow. gosp. roln. w Krakowie — tudzież komitet Tow. roln. okręg. w Rzeszowie (3.500 morgów łąki i pastwisk.)
2. Komitet dla regulacji rzeki Gniłej Lipy w powiecie Rohatyńskim i Przemysłańskim (14 gmin w długości około 3½ mil o terenie innundacyjnym 3.000 morgów).
3. Wydział powiatowy w Nisku w sprawie osuszenia bagien.
4. Gmina Gliniany w sprawie regulacji Pełtwi i osuszenia pastwisk.
5. Gmina Połonna, Tyrawa dolna, Mrzygłód i Dobra w sprawie regulacji Sanu.
6. Gmina Rudniki w pow. Żydaczowskim w sprawie osuszenia 2.100 morgów roli, łąk i pastwisk.
7. Gmina Olesko.
8. Gmina Zahorce, obydwie w pow. Złoczowskim.
- 9 Gmina Żukowica w Tarnowskim.
10. Jaćmierz.
11. Przegnojowa.

Gdy zaś oprócz tego zgłosiło się do biura melioracyjnego do 30. czerwca b. r. pojedynczych właścicieli z większymi lub mniejszymi obszarami 58 miu, między tymi nawet pojedynczy włościanie, — że prócz wypracowania zdjęć niwelacyjnych, planów i projektów — także i kontrola tych prac i praktycznego ich wykonania jest ze wszech miar wskazaną, przeto komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że żądanie Wydziału krajowego o powiększenie kredytu na pomnożenie sił technicznych biura melioracyjnego, jest usprawiedliwionem z tą jednak uwagą, by pomnożenie to sił, głównie przy istniejących już biurach eksponowanych nastąpiło, albowiem by stosownie do potrzeby, nowe ekspozytury były utworzone, jak tego już żąda Tow. gosp. rol. Krakowskie i Tow. roln. okręg. Rzeszowskie.

Komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że zużytkowanie fachowych sił technicznych nigdy nie będzie dostatecznem, jeżeli inżynierowie biur melioracyjnych nie będą mieli do rozporządzenia dostatecznej ilości pomocników drugorzędnych tak zwanych podmajstrzych; bez pośrednie bowiem wykonanie roboty i nadzorowanie takowej ciągle, w szczegółowym przeprowadzeniu, nie powinno być zadaniem inżynierów, a w każdym razie absorbując ich siły, ograniczałoby zakres ich działania i stawałoby się za kosztownem; — w braku takich podmajstrzych leży przyczyna, że w wielu bardzo wypadkach zamierzona melioracya, o której doniosłości i skutkach żadnej nie ma wątpliwości — ba nawet środki finansowe są do rozporządzenia, — nie zostaje jednak przeprowadzoną, brak bowiem bezpośredniego wykonawcy, na którego znajomość rzeczy i dokładność w wykonaniu rachowaćby można niewątpliwie — słusznie wzniecać może obawy o powodzenie i skuteczność całej pracy zawsze znacznego wymagającej nakładu.

Podmajstrzy tacy, oprócz dostatecznych sił fizycznych do przypadającej na nich pracy, winni mieć acz mały, jednakowoż zawsze pewien stopień wykształcenia, by praktycznie dostatecznie przysposobieni, byli w możności powierzone im roboty dokładnie i pewnie wykonać i nadzorować. Roboty melioracyjne, jak wiadomo, mogą być wykonywanemi tylko w porze cieplejszej, która w naszym kraju trwa zaledwie 7 miesięcy, przez czas więc przerwy w robotach podmajstrzy tacy powinni by chociaż skromne, mieć jednakowoż niejaki stały utrzymanie obok ubocznego jakiego zajęcia, któreby ich jednak zobowiązywało z nastaniem właściwej pory do stawienia się napowrót do rozporządzenia inżyniera biura melioracyjnego. Jeżeli każde biuro melioracyjne będzie miało kilku takich podmajstrzych, to przy nieznacznem nawet, jak zamierzone, pomnożeniu sił technicznych, znacznie więcej robót melioracyjnych wykonać będzie mogło. Wydatek ten na utrzymanie

podmajstrzych, stosunkowo nie wielki, będzie jednak rzeczywistą oszczędnością, użycie bowiem tych pomocników podrzędnych w dostatecznej liczbie, pozwoli na bezwarunkowo znaczniejsze i odpowiedniejsze zużycie fachowych sił technicznych. Już w roku zeszłym załatwiając petycję Towarzystwa rolniczego okręgu Tarnowskiego, ówczesna komisya kultury krajowej uznała ważność tego zarządzenia i dokładnie uzasadniając tę potrzebę podmajstrzych, następujących niezmiernie trafnych i prawdziwych użyła motywów, które przytoczyć sobie pozwalamy.

„Inżynierowie biura melioracyjnego nie mogą nadzorować jednej i tej samej roboty aż do jej ukończenia, mając w innych okolicach równocześnie rozpoczęte prace oraz plany do przygotowania. Lokalne więc roboty jedynie wéwczasom podmajstrzym powierzone być winny pod ogólnym nadzorem inżynierów biura melioracyjnego. Przy znanem uzdolnieniu naszego ludu, podmajstrzych takich nie trudnoby wytworzyć, tem więcej, iż czynność ich polega na praktycznem rozpoznaniu i przeprowadzeniu planu i na odpowiedniem wykonaniu robót, do czego jednoroczna przy inżynierze praktyka w zupełności wystarczyćby mogła. Wszelako poduczeni już podmajstrzy przy letnich robotach melioracyjnych, gdy z nadchodzącą zimą znajdują się bez zarobku i utrzymania, przyjmują stałe zobowiązania w służbie prywatnej i do następnych robót melioracyjnych użytymi być już nie mogą, a inżynierowie nowych podmajstrzych wyuczać muszą, na czem czas i dobroć wykonania nieobliczone straty ponosi. Żeby temu zapobiedz, niezbędnem się okazuje związać z organizacją biura melioracyjnego kilku stałych podmajstrzych, którzy opłacani przez strony interesowane w ciągu prac wiosennych, letnich i jesiennych, dostawaliby pewne zasiłki z funduszu krajowego na zimę, a następnie byłiby obowiązani do podjęcia dalszych czynności melioracyjnych.“

W skutek tak dokładnego wyjaśnienia stanu rzeczy, Wysoki Sejm na wniosek tej komisji wyznaczył w roku zeszłym 600 zł. na subwencyonowanie stałych podmajstrzych, a było to już we Wrześniu 1882 r., więc już nieco za późno, by kwota zaraz zużyta być mogła; komisya gospodarstwa krajowego znalazła też, że kwota ta głównie z tego powodu nie została zużyta, podnosząc jednak z całym naciskiem konieczność tego zarządzenia, by każde biuro melioracyjne kilku takich podmajstrzych miało do rozporządzenia, i uznając, że kwota ta stosunkowo do potrzeby nie jest wysoką, pozwala sobie zalecić jak najgoręcej Wysokiemu Sejmowi utrzymanie tej dotacyi w budżecie krajowym.

Roboty melioracyjne, tak pierwszo- jak i drugorzędne, których doniosłości dla państwa, kraju i pojedynczych interesowanych podnosić uważamy za rzecz zupełnie zbyteczną, wymaga znacznych nakładów, i niepodobna jest, myśląc o przeprowadzaniu robót melioracyjnych, nie pomyśleć o środkach finansowych, któreby dokonanie tychże umożliwiły.

Kwestya kredytu melioracyjnego zajmowała w wysokim stopniu uwagę rządów, które doniosłość robót melioracyjnych należycie oceniały, i rozwiązana ona została w różnych krajach w mniej lub więcej praktyczny sposób; i u nas potrzeba zaradzenia brakowi takiego kredytu żywo odczuta i właściwie oceniona została, a Wydział krajowy już w roku 1880 przedłożył Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy, mającej na celu: 1sze otworzyć kredyt z funduszy krajowych na roboty melioracyjne, 2gie oznaczyć podstawę takiego kredytu dla pojedynczych właścicieli gruntów.

Ówczesna komisya kultury krajowej, przez swego sprawozdawcę p. Augusta Gorayskiego, przedłożyła Wysokiemu Sejmowi w dniu 19. Lipca 1880 r. sprawozdanie, na którego gruntowne i wyczerpujące wywody godząc się w zupełności, komisya gospodarstwa krajowego widzi się spowodowaną przedstawić Wysokiemu Sejmowi odnośną rezolucyę do Wys. c. k. Rządu do ponownego uchwalenia i do Wydziału krajowego w wskazanym kierunku.

Na podstawie więc powyższych wywodów wnosimy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu, celem uregulowania płacy dotychczasowych urzędników biura melioracyjnego, kredyt do wysokości 2000 zł. rocznie.

II. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu, celem wzmocnienia sił technicznych biur melioracyjnych, eksponowanych, lub tworzenie nowych ekspozytur, kredyt do wysokości 2000 zł.

III. Otworzone pod I. i II. kredyty będą pokryte z funduszu krajowego Rubryka XV. pozycja 145.

IV. Rezolucję A.

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa Wysoki c. k. Rząd, ażeby wyjednał w drodze ustawodawstwa państwowego wydanie postanowień, któreby uregulowały kredyt melioracyjny dla spółek wodnych, a zarazem z jednej strony utworzyły podstawę kredytu melioracyjnego dla pojedynczych właścicieli, z drugiej oznaczyły warunki, pod którymi kredyt ów użytym być może, a to w myśl rezolucyi sejmowej z dnia 19. Lipca 1880.

Rezolucję B.

Wzywa się Wydział krajowy, by przeprowadził rokowania z Wysokim c. k. Rządem co do żądań zawartych w poprzedniej rezolucyi, a zarazem wniósł na przyszłej sesyi sejmowej projekt do udzielania kredytu na melioracye gruntowe przez Bank krajowy.

Lwów, dnia 10. Października 1883.

Przewodniczący:

A. Sapieha.

Sprawozdawca:

W. Struszkiewicz.

